

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

15. listopadu 2022 *

„Řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v občanských věcech – Příslušnost a uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti – Rozvod – Nařízení (ES) č. 2201/2003 – Článek 2 bod 4 a článek 21 – Pojem ‚rozhodnutí‘ – Zrušení manželství na základě dohody mezi manžely osvědčené matrikářem jednoho členského státu a uznání tohoto zrušení v jiném členském státě – Kritérium umožňující určit, zda se jedná o ‚rozhodnutí‘ “

Ve věci C-646/20,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo) ze dne 28. října 2020, došlým Soudnímu dvoru dne 1. prosince 2020, v řízení

Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Landesamtaufsicht,

proti

TB,

za účasti

Standesamt Mitte von Berlin,

RD,

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení K. Lenaerts, předseda, L. Bay Larsen, místopředseda, A. Arabadžev, A. Prechal, E. Regan, M. Safjan (zpravodaj) a M. L. Arastey Sahún, předsedové senátů, M. Ilešič, J.-C. Bonichot, S. Rodin, I. Jarukaitis, A. Kumin, M. Gavalec, Z. Csehi a O. Spineanu-Matei, soudci,

generální advokát: A. M. Collins,

vedoucí soudní kanceláře: M. Krausenböck, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 8. února 2022,

* Jednací jazyk: němčina.

s ohledem na vyjádření předložená:

- za německou vládu J. Möllerem, M. Hellmannem a U. Kühnem, jako zmocněnci,
- za estonskou vládu N. Grünberg, jako zmocněnkyní,
- za francouzskou vládu A. Daniel a A.-L. Desjonquères, jako zmocněnkyněmi,
- za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s G. Natale, avvocato dello Stato,
- za polskou vládu B. Majczynou a S. Żyrek, jako zmocněnci,
- za Evropskou komisi H. Leupoldem, M. Wilderspinem a W. Wilsem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 5. května 2022,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243, dále jen „nařízení Brusel IIa“).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Senatsverwaltung für Inneres und Sport, Standesamtsaufsicht (ministerstvo spolkové země Berlín pro vnitřní záležitosti a sport, orgán dohledu nad matrikou, Německo) (dále jen „orgán dohledu nad matrikou“) a TB, ve kterém tento orgán nepovolil registraci rozvodu TB a RD, k němuž došlo mimosoudní cestou v Itálii, do německé matriky manželství, a to z důvodu absence předchozího uznání tohoto rozvodu příslušným německým soudním orgánem.

Právní rámec

Unijní právo

Bruselská úmluva

- 3 Článek 25 Úmluvy ze dne 27. září 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32), ve znění následných úmluv o přistoupení nových členských států k této úmluvě (dále jen „Bruselská úmluva“), stanoví:

„Pro účely této úmluvy se ‚rozhodnutím‘ rozumí každé rozhodnutí vydané soudem smluvního státu bez ohledu na to, je-li označeno jako rozsudek, usnesení nebo příkaz k výkonu rozhodnutí, včetně úředně vydaného usnesení o nákladech řízení.“ (*neoficiální překlad*)

Nařízení Brusel IIa

4 Body 1, 2, 8, 21 a 22 odůvodnění nařízení Brusel IIa uváděly:

„(1) Evropské společenství si stanovilo za cíl vytvořit prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zajištěn volný pohyb osob. Za tímto účelem Společenství přijímá mimo jiné opatření týkající se soudní spolupráce v občanskoprávních věcech, která jsou nezbytná k řádnému fungování vnitřního trhu.

(2) Evropská rada na zasedání v Tampere potvrdila zásadu vzájemného uznávání soudních rozhodnutí jako základ vytvoření skutečného soudního prostoru [...]

[...]

(8) Ve věci rozhodnutí o rozvodu, rozluce nebo prohlášení manželství za neplatné by toto nařízení mělo být používáno pouze na zrušení manželských svazků a nemělo by se týkat takových otázek, jakými jsou důvody rozvodu, majetkové důsledky manželství nebo případná jiná dodatečná opatření.

[...]

(21) Uznání a výkon rozhodnutí vydaných v členském státě by měly být založeny na zásadě vzájemné důvěry a důvody pro neuznání by měly být omezeny na nezbytné minimum.

(22) Veřejné listiny a dohody stran vykonatelné v jednom členském státě by měly být pro účely používání pravidel pro uznávání a výkonu považovány za rovnocenné rozhodnutím.“

5 Článek 1 tohoto nařízení zněl takto:

„1. Toto nařízení se bez ohledu na druh soudu vztahuje na občanskoprávní věci týkající se

a) rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné;

b) přiznání, výkonu, převedení a úplného nebo částečného odnětí rodičovské zodpovědnosti.

[...]

3. Toto nařízení se nevztahuje na

[...]

e) vyživovací povinnosti;

[...]“

6 Článek 2 uvedeného nařízení stanovil:

„Pro účely tohoto nařízení:

1. ‚soud‘ zahrnuje všechny orgány členských států příslušné k rozhodování ve věcech spadajících do oblasti působnosti tohoto nařízení podle článku 1;

[...]

3. ‚členským státem‘ se rozumí všechny členské státy s výjimkou Dánska;

4. ‚rozhodnutím‘ se rozumí rozhodnutí o rozvodu, rozluce nebo prohlášení manželství za neplatné a rozhodnutí týkající se rodičovské zodpovědnosti, vydané soudem členského státu, bez ohledu na to, jak je označeno, včetně výrazů ‚rozhodnutí‘, ‚rozsudek‘, ‚usnesení‘ nebo ‚nařízení‘;

[...]“

7 Kapitola III nařízení Brusel IIa, nadepsaná „Uznávání a výkon“, obsahovala oddíl 1, nadepsaný „Uznávání“, v němž se nacházely články 21 až 27 tohoto nařízení.

8 Článek 21 uvedeného nařízení stanovil:

„1. Rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v jiných členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení.

2. Aniž je dotčen odstavec 3, nevyžaduje se zejména žádné zvláštní řízení v případě aktualizace záznamů o osobním stavu v jednom členském státě na základě rozhodnutí týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, která byla vydána v jiném členském státě a proti kterým podle práva tohoto jiného členského státu není možné podat opravný prostředek.

[...]“

9 Článek 22 tohoto nařízení, nadepsaný „Důvody pro neuznání rozhodnutí ve věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné“, stanovil:

„Rozhodnutí ve věci rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné se neuznává,

a) je-li takové uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem členského státu, v němž se o uznání žádá;

[...]“

10 Článek 25 nařízení Brusel IIa zněl:

„Uznání rozhodnutí nesmí být zamítnuto z toho důvodu, že právo členského státu, v němž se o uznání žádá, nepřipouští rozvod, rozluku nebo prohlášení manželství za neplatné na základě týchž skutečností.“

- 11 V oddíle 3, nadepsaném „Ustanovení společná pro oddíly 1 a 2“, kapitoly III tohoto nařízení se nacházel mimo jiné článek 39, který stanovil:

„Příslušný soud nebo orgán členského státu původu na žádost zúčastněné strany vydá osvědčení na jednotném formuláři obsaženém v příloze I (rozhodnutí ve věcech manželských) nebo v příloze II (rozhodnutí ve věcech rodičovské zodpovědnosti).“

- 12 V uvedeném nařízení se v oddíle 5 této kapitoly III, nadepsaném „Veřejné listiny a dohody“, nacházel pouze článek 46, který zněl takto:

„Veřejné listiny přijaté a vykonatelné v jednom členském státě a dohody stran vykonatelné v členském státě původu jsou uznávány a prohlašovány za vykonatelné za stejných podmínek jako rozhodnutí.“

Nařízení Brusel IIb

- 13 Na základě čl. 104 odst. 1 nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (Úř. věst. 2019, L 178, s. 1, a oprava Úř. věst. 2020, L 347, s. 52, dále jen „nařízení Brusel IIb“), kterým bylo přepracováno nařízení Brusel IIa, bylo posledně uvedené nařízení s účinkem od 1. srpna 2022 zrušeno. Nicméně podle čl. 100 odst. 2 nařízení Brusel IIb se nařízení Brusel IIa nadále použije na rozhodnutí vydaná v zahájených soudních řízeních, veřejné listiny formálně vyhotovené nebo registrované a na dohody vykonatelné v členském státě, v němž byly uzavřeny přede dnem 1. srpna 2022. S ohledem na datum, kdy došlo ke skutečnostem týkajícím se sporu v původním řízení, se na tento spor použije nařízení Brusel IIa.

- 14 Bod 14 odůvodnění nařízení Brusel IIb uvádí:

„V souladu s judikaturou Soudního dvora by pojem ‚soud‘ měl být chápán široce, aby zahrnoval i správní orgány nebo další orgány, jako jsou notáři, které nebo kteří vykonávají příslušnost v určitých věcech manželských či věcech rodičovské odpovědnosti. Jakákoli dohoda schválená soudem po přezkumu ve věci samé v souladu s vnitrostátními právními předpisy a postupy by měla být uznána nebo vykonána jako ‚rozhodnutí‘. Jiné dohody, které nabývají v členském státě původu závazné právní účinky po formálním zásahu orgánu veřejné moci nebo jiného orgánu, sděleného pro tento účel členským státem Komisi, by měly mít účinky v jiných členských státech v souladu se zvláštními ustanoveními tohoto nařízení o veřejných listinách a dohodách. Toto nařízení by nemělo umožňovat volný pohyb pouhých soukromých dohod. Umožněn by však měl být volný pohyb dohod, které nejsou ani rozhodnutím ani veřejnou listinou, ale byly zaregistrovány orgánem veřejné moci k tomu příslušným. Mezi takové veřejné orgány mohou patřit notáři provádějící registraci dohod, i když vykonávají svobodné povolání.“

- 15 Článek 30 tohoto nařízení stanoví:

„1. Rozhodnutí vydaná v některém členském státě jsou v jiných členských státech uznávána, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení.“

2. Aniž je dotčen odstavec 3, nevyžaduje se zejména žádný zvláštní postup v případě aktualizace záznamů o osobním stavu v jednom členském státě na základě rozhodnutí týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné, která byla vydána v jiném členském státě a proti kterým podle práva tohoto jiného členského státu není možné podat opravný prostředek.

[...]“

16 Článek 65 uvedeného nařízení stanoví:

„1. Veřejné listiny a dohody týkající se rozluky a rozvodu, které mají závazné právní účinky v členském státě původu, jsou uznávány v jiných členských státech, aniž by byl vyžadován zvláštní postup. Není-li v tomto oddílu stanoveno jinak, použije se odpovídajícím způsobem oddíl 1 této kapitoly.

2. Veřejné listiny a dohody ve věcech rodičovské odpovědnosti, které mají závazné právní účinky a jsou vykonatelné v členském státě původu, jsou uznávány a vykonávány v jiných členských státech, aniž se požaduje prohlášení vykonatelnosti. Není-li v tomto oddílu stanoveno jinak, použijí se odpovídajícím způsobem oddíly 1 a 3 této kapitoly.“

Německé právo

17 Ustanovení § 97 odst. 1 druhá věta Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (zákon o řízení v rodinných věcech a v záležitostech fakultativní soudní pravomoci) ze dne 17. prosince 2008 (BGBl. 2008 I, s. 2586), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „FamFG“), stanoví, že „[u]stanovení obsažená v předpisech Evropské unie nejsou dotčena“ ustanoveními FamFG.

18 Ustanovení § 107 FamFG, nadepsané „Uznávání cizích rozhodnutí ve věcech manželských“, v odstavci 1 uvádí:

„Rozhodnutí, kterými se v zahraničí manželství ruší, prohlašuje za neplatné či rozvazuje se zachováním manželského svazku v zahraničí či bez něj, nebo kterými je konstatována existence či neexistence manželství mezi stranami, se uznávají až poté, co soudní orgán dané spolkové země konstatuje, že jsou splněny podmínky pro uznání. Pokud bylo rozhodnutí vydáno soudem nebo orgánem státu, jehož byli oba manželé státními příslušníky ke dni rozhodnutí, nezávisí uznání rozhodnutí na konstatování soudního orgánu dané spolkové země.“

19 Ustanovení § 3 Personenstandsgesetz (zákon o osobním stavu) ze dne 19. února 2007 (BGBl. 2007 I, s. 122), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „PStG“), je nadepsáno „Evidence osobního stavu“. Odstavec 1 tohoto paragrafu zní následovně:

„Matriční úřad vede v rámci své působnosti:

1) matriku manželství (§ 15),

[...]“

20 Ustanovení § 5 PStG, nadepsané „Aktualizace evidence osobního stavu“, v odstavci 1 stanoví:

„Zápisy v evidenci musí být doplněny a opraveny v souladu s ustanoveními tohoto zákona (aktualizace).“

21 Ustanovení § 16 PStG, nadepsané „Aktualizace“, v odstavci 1 stanoví:

„V záznamu týkajícím se manželství se uvedou následné úkony týkající se

[...]

3) prohlášení manželství za neplatné nebo rozvodu,

[...]“

Italské právo

- 22 Decreto-legge n° 132 – Misure urgenti di degiurisdizionalizzazione ed altri interventi per la definizione dell'arretrato in materia di processo civile (nařízení s mocí zákona č. 132 o neodkladných opatřeních pro mimosoudní řešení a jiné zásahy ke snížení průtahů v občanskoprávním řízení), ze dne 12. září 2014 (GURI č. 212 ze dne 12. září 2014), které bylo s novelami přeměněno na zákon zákonem č. 162 ze dne 10. listopadu 2014 (GURI č. 261 ze dne 10. listopadu 2014) (dále jen „nařízení s mocí zákona č. 132/2014“), v prvních dvou pododstavních článku 12, nadepsaného „Rozluka na základě dohody, žádost o zrušení nebo ukončení občanskoprávních účinků manželství a o změnu podmínek rozluky nebo rozvodu před matrikářem“, stanoví, že manželé, případně v zastoupení advokáta, mohou mimo jiné před příslušným matrikářem uzavřít dohodu o zrušení nebo ukončení občanskoprávních účinků manželství za podmínky, že manželé nemají nezletilé děti ani zletilé děti s omezenou právní subjektivitou, vážným zdravotním postižením nebo děti ekonomicky závislé.
- 23 Článek 12 odst. 3 nařízení s mocí zákona č. 132/2014 mimoto stanoví, že matrikář obdrží osobně od každé ze stran prohlášení, že si přejí zrušit nebo ukončit občanskoprávní účinky manželství za podmínek mezi nimi dohodnutých; dále stanoví, že se dohoda nemůže týkat převodu majetku, že úkon obsahující dohodu je doplněn a podepsán po obdržení prohlášení manželů, že uvedená dohoda nahrazuje soudní rozhodnutí týkající se mimo jiné podmínek zrušení a ukončení občanskoprávních účinků manželství a že matrikář manžele po obdržení jejich prohlášení vyzve, aby se k němu dostavili nejdříve za 30 dní od obdržení těchto prohlášení za účelem potvrzení dohody, přičemž v případě nedostavení se některého z nich platí, že dohoda potvrzena nebyla.
- 24 Oběžníkem Ministero della Giustizia (ministerstvo spravedlnosti, Itálie) ze dne 22. května 2018, týkajícím se nařízení s mocí zákona č. 132/2014, byl matrikář určen jako orgán, který je v Itálii příslušný k vydání osvědčení ve smyslu článku 39 nařízení Brusel IIa.

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 25 TB, která má dvojí – německou a italskou – státní příslušnost, uzavřela dne 20. září 2013 na Standesamt Mitte von Berlin (matriční úřad Berlín-Mitte, Německo) manželství s RD, italským státním příslušníkem. Toto manželství bylo zapsáno do matriky manželství města Berlín.
- 26 Dne 30. března 2017 se TB a RD poprvé dostavili k matrikáři města Parmy (Itálie) za účelem zahájení mimosoudního rozvodového řízení na základě článku 12 nařízení s mocí zákona č. 132/2014. Podruhé se k matrikáři dostavili dne 11. května 2017 k potvrzení svého prohlášení. Když se TB a RD dostavili dne 15. února 2018 potřetí, s odkazem na své prohlášení ze dne 30. března 2017 prohlásili, že si přejí rozvedení svého manželství, a rovněž uvedli, že v této věci neprobíhá žádné řízení. Uvedený matrikář poté, co před ním byla tato prohlášení potvrzena ještě dne 26. dubna 2018, vydal dne 2. července 2018 TB osvědčení ve smyslu článku 39 nařízení Brusel IIa, kterým se osvědčuje rozvod TB a RD s účinkem od 15. února 2018.

- 27 TB požádala matriční úřad Berlín-Mitte o zápis tohoto rozvodu do matriky manželství města Berlín v souladu s ustanoveními PStG. Tento úřad však měl pochybnosti, zda k tomuto zápisu není zapotřebí předchozího uznání podle § 107 FamFG, a proto se prostřednictvím orgánu dohledu nad matrikou obrátil na příslušný Amtsgericht (okresní soud, Německo).
- 28 Usnesením ze dne 1. července 2019 uvedený soud rozhodl, že zápis mimosoudního rozvodu TB a RD do matriky manželství je možný až poté, co příslušný soudní orgán spolkové země, v daném případě Senatsverwaltung für Justiz, Verbraucherschutz und Antidiskriminierung (ministerstvo spolkové země Berlín pro spravedlnost, ochranu spotřebitelů a nediskriminaci, Německo) (dále jen „berlínské ministerstvo spravedlnosti“), rozvod uzná na základě § 107 odst. 1 první věty FamFG.
- 29 Žádost o uznání předloženou TB berlínskému ministerstvu spravedlnosti však toto ministerstvo zamítlo z důvodu, že se nejedná o rozhodnutí vyžadující uznání. Žaloba podaná TB proti zamítnutí této žádosti je stále projednávána u Kammergericht Berlin (Vrchní zemský soud v Berlíně, Německo).
- 30 TB kromě toho podala žalobu proti usnesení ze dne 1. července 2019, které Kammergericht Berlin (Vrchní zemský soud v Berlíně, Německo) vyhověl. Uvedený soud tak zakázal matričnímu úřadu Berlín-Mitte podmiňovat zápis rozvodu TB a RD, k němuž došlo v Itálii, do matriky manželství předchozím uznáním ze strany berlínského ministerstva spravedlnosti.
- 31 Orgán dohledu nad matrikou podal proti tomuto rozhodnutí kasační opravný prostředek k Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr, Německo), který je předkládajícím soudem, a domáhal se obnovení usnesení ze dne 1. července 2019.
- 32 Předkládající soud si klade otázku, zda se ve vztahu k pojmu „rozhodnutí“ uvedenému v článku 21 nařízení Brusel IIa ve spojení s čl. 2 bodem 4 tohoto nařízení použijí pravidla stanovená uvedeným nařízením v oblasti uznávání rozhodnutí o rozvodu v případě rozvodu, který je výsledkem dohody uzavřené mezi manžely a byl prohlášen matrikářem členského státu v souladu s právními předpisy tohoto státu. V případě, že tomu tak je, a s ohledem na skutečnost, že tato pravidla nejsou podle § 97 odst. 1 druhé věty FamFG dotčena ustanoveními německých právních předpisů, by v Německu nebylo nutné žádné uznávací řízení. Podle předkládajícího soudu je tedy třeba určit, zda pojem „rozhodnutí“ ve smyslu těchto ustanovení nařízení Brusel IIa musí být vykládán tak, že se vztahuje pouze na akty vydané soudem nebo orgánem nadaným výsadou výkonu veřejné moci, které mají konstitutivní účinek, nebo zda zahrnuje rovněž soukromoprávní úkony vyplývající z autonomní vůle stran, přijaté bez takové účasti státního orgánu s konstitutivním účinkem, jak je tomu v případě postupu upraveného v Itálii v článku 12 nařízení s mocí zákona č. 132/2014.
- 33 Předkládající soud je toho názoru, že znění uvedených ustanovení ani poznatky, které vyplývají z rozsudku ze dne 20. prosince 2017, Sahyouni (C-372/16, EU:C:2017:988), neumožňují o této otázce jasně rozhodnout, i když část německé právní nauky vykládá toto znění široce, což by umožňovalo mít za to, že se pravidla stanovená nařízením Brusel IIa v oblasti uznávání rozhodnutí o rozvodu použijí na takové rozvody, k nimž došlo na základě mimosoudního řízení, jak je tomu v případě rozvodu upraveného v italské právní úpravě dotčené v původním řízení.
- 34 Zatímco tato část právní nauky tvrdí, že takový výklad je odůvodněn s ohledem na účel nařízení Brusel IIa, kterým je dbát na snadné uznávání v manželských věcech v Unii, přiklání se předkládající soud k opačnému výkladu. Podle něj spočívá nařízení Brusel IIa na předpokladu, že pouze rozhodnutí o rozvodu vydané veřejným orgánem, se kterým je spojen konstitutivní účinek

práv, umožňuje zaručit ochranu „slabšího“ manžela před nevýhodami souvisejícími s rozvodem, neboť takový orgán může zabránit rozvodu v rámci výkonu své přezkumné pravomoci. Tak tomu však není v případě, kdy právní základ zániku manželství tkví v autonomní vůli manželů vyjádřené v soukromoprávním úkonu a pokud se účast orgánu veřejné moci omezuje na upozorňování, vyjasňování dokazování nebo poradenství bez možnosti přezkumu ve věci samé.

- 35 Předkládající soud dodává, že takový přístup je podpořen skutečností, že při přijímání nařízení Brusel IIa neexistovalo v tehdejší právní úpravě členských států žádné mimosoudní rozvodové řízení, takže unijní normotvůrce nemohl tento případ vzít v potaz. Kromě toho z ustanovení nařízení Brusel IIb, kterým bylo od 1. srpna 2022 zrušeno a nahrazeno nařízením Brusel IIa, vyplývá, že unijní normotvůrce mezitím stanovil pravidla vztahující se na takové rozvody, jako je rozvod upravený italskou právní úpravou dotčenou v původním řízení, což se podle něj v době platnosti nařízení Brusel IIa nestalo.
- 36 Pro případ, že by měl mít Soudní dvůr za to, že v případě takových rozvodů, jako je rozvod upravený italskou právní úpravou dotčenou v původním řízení, není dáno „rozhodnutí“ ve smyslu článku 21 nařízení Brusel IIa ve spojení s čl. 2 bodem 4 tohoto nařízení, se předkládající soud táže, zda je uznání takového rozvodu přesto možné na základě článku 46 uvedeného nařízení. Předkládající soud se přiklání k tomu, že je tato možnost vyloučena, neboť toto ustanovení na rozdíl od odpovídajícího ustanovení nařízení Brusel IIb zmiňuje pouze „vykonatelné“ veřejné listiny a dohody stran, což se netýká oblasti rozvodu, ale pouze oblasti rodičovské zodpovědnosti.
- 37 Předkládající soud nicméně uvádí, že podle části německé právní nauky se článek 46 nařízení Brusel IIa na takové rozvody, jako je rozvod upravený italskou právní úpravou dotčenou v původním řízení, použije.
- 38 Za těchto podmínek se Bundesgerichtshof (Spolkový soudní dvůr) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

- „1) Jedná se v případě zrušení manželství na základě článku 12 [nařízení s mocí zákona č. 132/2014] o rozhodnutí o rozvodu manželství ve smyslu nařízení Brusel IIa?
- 2) V případě záporné odpovědi na první otázku: musí se ke zrušení manželství na základě článku 12 [nařízení s mocí zákona č. 132/2014] přistupovat analogicky podle úpravy obsažené v článku 46 nařízení Brusel IIa, která se týká veřejných listin a dohod?“

K předběžným otázkám

K první otázce

- 39 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda čl. 2 bod 4 nařízení Brusel IIa musí být zejména pro účely použití čl. 21 odst. 1 tohoto nařízení vykládán v tom smyslu, že listina osvědčující rozvod, která byla vyhotovena matrikářem členského státu a obsahuje dohodu o rozvodu uzavřenou mezi manžely a jimi potvrzenou před tímto matrikářem v souladu s podmínkami stanovenými právní úpravou tohoto členského státu, je „rozhodnutím“ ve smyslu tohoto čl. 2 bodu 4.

- 40 Je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora z požadavků jednotného uplatňování unijního práva i ze zásady rovnosti vyplývá, že znění ustanovení unijního práva, které za účelem vymezení svého smyslu a dosahu výslovně neodkazuje na právo členských států, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Unii, přičemž tento výklad je třeba nalézt nejen s ohledem na znění tohoto ustanovení, ale i s přihlédnutím k jeho kontextu a k cílům sledovaným právní úpravou, jejíž je součástí [rozsudek ze dne 31. března 2022, Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl a další (Hospitalizace žadatele o azyl na psychiatrickém oddělení), C-231/21, EU:C:2022:237, bod 42 a citovaná judikatura].
- 41 Vzhledem k tomu, že žádné ustanovení nařízení Brusel IIa, a to ani jeho čl. 2 bod 4, neobsahuje výslovný odkaz na právo členských států za účelem vymezení smyslu a dosahu výrazu „rozhodnutí“ uvedeného zejména v tomto ustanovení i v článku 21 tohoto nařízení, je třeba mít za to, že tento výraz musí být vykládán v unijním právu autonomním a jednotným způsobem v souladu s metodikou připomenutou v předchozím bodě.
- 42 V tomto ohledu je třeba připomenout, že jak z ustanovení čl. 67 odst. 1 a 4 ve spojení s čl. 81 odst. 1 a 2 SFEU, tak z předchozích ustanovení čl. 61 písm. c) a čl. 65 písm. a) ES vyplývá, že za účelem vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva rozvíjí Unie justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem mimo jiné tím, že zajišťuje vzájemné uznávání mimosoudních rozhodnutí mezi členskými státy, zejména je-li to nezbytné pro řádné fungování vnitřního trhu.
- 43 V tomto rámci jak zásada vzájemné důvěry mezi členskými státy, tak zásada vzájemného uznávání rozhodnutí, která se zase opírá o vzájemnou důvěru mezi členskými státy, mají v unijním právu zásadní význam, neboť umožňují vytvoření a zachování prostoru bez vnitřních hranic (rozsudek ze dne 9. března 2017, Pula Parking, C-551/15, EU:C:2017:193, bod 51 a citovaná judikatura).
- 44 V tomto kontextu je cílem nařízení Brusel IIa, jak vyplývá z bodů 1, 2 a 21 jeho odůvodnění, mimo jiné na základě zásady vzájemné důvěry, která je základem vytvoření skutečného soudního prostoru, usnadnit uznávání rozhodnutí vydaných v členských státech ve věcech rozvodu s tím, že se důvody pro neuznání takových rozhodnutí omezí na nezbytné minimum (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. ledna 2019, Liberato, C-386/17, EU:C:2019:24, body 41 a 46 a citovaná judikatura).
- 45 Článek 21 odst. 1 a 2 nařízení Brusel IIa ve spojení s čl. 1 odst. 1 písm. a) a článkem 25 tohoto nařízení zejména stanoví, že pokud není prokázán některý z důvodů pro neuznání, které jsou taxativně uvedeny v článku 22 uvedeného nařízení, vykládaném ve světle bodu 21 odůvodnění tohoto nařízení, musí být rozhodnutí vydaná v některém členském státě ve věci rozvodu uznána v jiných členských státech, aniž je vyžadováno zvláštní řízení, přičemž je upřesněno, že pro účely aktualizace záznamů o osobním stavu v členském státě, v němž se o uznání žádá, již nesmí být možné podat proti rozhodnutí opravný prostředek podle práva členského státu původu a že uznání rozhodnutí nesmí být zamítnuto zejména z důvodu, že právo členského státu, v němž se o uznání žádá, nepřipouští rozvod na základě týchž skutečností.
- 46 Pokud jde o pojem „rozhodnutí“ ve smyslu čl. 2 bodu 4 nařízení Brusel IIa, je třeba uvést, že ve věcech rozvodu se tento pojem vztahuje na „rozhodnutí o rozvodu [...] vydané soudem členského státu bez ohledu na to, jak je označeno, včetně výrazů ‚rozhodnutí‘, ‚rozsudek‘, ‚usnesení‘ nebo ‚nařízení‘.“ Samotný pojem „soud“ je definován v bodě 1 tohoto článku jako „všechny orgány členských států příslušné k rozhodování ve věcech spadajících do oblasti působnosti tohoto nařízení podle článku 1“. Kromě toho je třeba upřesnit, že podle čl. 2 bodu 3 nařízení Brusel IIa zahrnuje výraz „členský stát“ všechny členské státy Unie s výjimkou Dánského království.

- 47 Z výkladu čl. 1 odst. 1 písm. a) ve spojení s čl. 2 body 1, 3 a 4 nařízení Brusel IIa tedy vyplývá, že se pojem „rozhodnutí ve věci rozvodu“ vztahuje na každé rozhodnutí o rozvodu bez ohledu na jeho označení, které vydává příslušný orgán členského státu s výjimkou orgánů Dánského království.
- 48 Z této definice uvedené v samotném nařízení Brusel IIa vyplývá, že – jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 34 a 36 svého stanoviska – se toto nařízení může vztahovat na rozhodnutí o rozvodu, která byla přijata jak na základě soudního, tak mimosoudního řízení, pokud právo členských států přiznává i mimosoudním orgánům příslušnost ve věcech rozvodu.
- 49 Z toho vyplývá, že jakékoli rozhodnutí vydané takovými mimosoudními orgány příslušnými ve věcech rozvodu v některém členském státě, s výjimkou Dánského království, musí být na základě článku 21 nařízení Brusel IIa automaticky uznáno v ostatních členských státech s výjimkou Dánského království, aniž je dotčeno použití článku 22 tohoto nařízení, pokud jde o důvody pro neuznání, a dotčena skutečnost, že pro účely aktualizace záznamů o osobním stavu v členském státě, v němž se o uznání žádá, již nesmí být možné podat proti rozhodnutí opravný prostředek.
- 50 Je třeba upřesnit, že tento výklad pojmu „rozhodnutí“ nemůže být vyvrácen skutečností, že v době přípravy a přijímání nařízení Brusel IIa ještě žádný členský stát ve svých právních předpisech nestanovil možnost manželů rozvést se mimosoudní cestou. Uvedený výklad totiž přímo vyplývá z širokých a otevřených definic pojmu „soud“ v čl. 2 bodě 1 tohoto nařízení a pojmu „rozhodnutí“ v bodě 4 téhož článku.
- 51 Tento výklad je kromě toho podpořen cílem sledovaným nařízením Brusel IIa, kterým je mimo jiné, jak vyplývá z bodů 42 až 44 tohoto rozsudku, usnadnit na základě zásady vzájemné důvěry, která je základem vytvoření skutečného soudního prostoru na úrovni Unie, uznávání rozhodnutí vydaných v členských státech mimo jiné ve věcech rozvodu.
- 52 Jak vyplývá ze skutečností uvedených předkládajícím soudem v jeho žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce a připomenutých v bodech 32 až 34 tohoto rozsudku, předkládající soud si nicméně ještě klade otázku ohledně míry přezkumu, který musí vykonávat orgán příslušný ve věci rozvodu, aby jím vyhotovená listina osvědčující rozvod, zejména v rámci rozvodu na základě dohody, mohla být pro účely použití čl. 21 odst. 1 nařízení Brusel IIa kvalifikována jako „rozhodnutí“ ve smyslu čl. 2 bodu 4 tohoto nařízení.
- 53 V tomto ohledu z judikatury Soudního dvora vyplývá, že se nařízení Brusel IIa vztahuje pouze na rozvody prohlášené buď státním soudem, nebo veřejným orgánem nebo pod jeho dohledem, což vylučuje takové soukromé rozvody, jako je rozvod vyplývající z jednostranného prohlášení jednoho z manželů před náboženským soudem (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 20. prosince 2017, Sahyouni, C-372/16, EU:C:2017:988, body 39 až 43, 48 a 49).
- 54 Z této judikatury lze dovodit, že každý veřejný orgán, který má pravomoc vydat „rozhodnutí“ ve smyslu čl. 2 bodu 4 nařízení Brusel IIa, si musí zachovat kontrolu nad rozhodnutím o rozvodu, což v rámci rozvodů na základě vzájemného souhlasu znamená, že provede přezkum podmínek rozvodu z hlediska vnitrostátního práva, jakož i existence a platnosti souhlasu manželů s rozvodem.
- 55 Požadavek přezkumu ve smyslu předchozího bodu jakožto charakteristický prvek pojmu „rozhodnutí“ lze rovněž vyvodit z rozsudku ze dne 2. června 1994, Solo Kleinmotoren (C-414/92, EU:C:1994:221). V bodech 15 až 17 uvedeného rozsudku Soudní dvůr rozhodl, pokud jde o článek 25 Bruselské úmluvy, jehož znění je do značné míry totožné se zněním čl. 2 bodu 4

nařízení Brusel IIa – ovšem s tou výjimkou, že se toto ustanovení uvedené úmluvy vztahuje pouze na soudní rozhodnutí – že pojem „rozhodnutí“ znamená, že soud rozhoduje „z vlastní pravomoci o sporných otázkách mezi účastníky řízení“.

- 56 Je pravda, jak připomněla polská vláda na jednání, že Soudní dvůr v uvedeném rozsudku rozhodl, že smír, ke kterému došlo před soudem členského státu a kterým byl ukončen spor, nemůže představovat „rozhodnutí“ ve smyslu článku 25 Bruselské úmluvy. Z toho však nelze *per analogiam* dovodit, že by kvalifikace jako „rozhodnutí“ ve smyslu čl. 2 bodu 4 nařízení Brusel IIa měla být systematicky vyloučena v případě, kdy je mimosoudní orgán oprávněn rozhodnout o rozvodu na základě dohody uzavřené mezi manžely po přezkumu podmínek stanovených platnými vnitrostátními předpisy.
- 57 Jak totiž v podstatě uvedl generální advokát v bodě 50 svého stanoviska, Soudní dvůr v rozsudku ze dne 2. června 1994, Solo Kleinmotoren (C-414/92, EU:C:1994:221), založil své rozhodnutí na skutečnosti, že dotyčné smíry mají převážně smluvní povahu, a dotyčný soud se tak omezil na to, že vzal na vědomí smír, aniž provedl jakýkoliv přezkum obsahu tohoto smíru z hlediska platných právních předpisů.
- 58 Ostatně nařízení Brusel IIb, kterým bylo přepracováno nařízení Brusel IIa, ve svém bodě 14 odůvodnění uvádí, že „[j]akákoli dohoda schválená soudem po přezkumu ve věci samé v souladu s vnitrostátními právními předpisy a postupy by měla být uznána nebo vykonána jako ‚rozhodnutí‘ “. Dodává, že „[j]iné dohody, které nabývají v členském státě původu závazné právní účinky po formálním zásahu orgánu veřejné moci nebo jiného orgánu, sděleného pro tento účel členským státem Komisi, by měly mít účinky v jiných členských státech v souladu se zvláštními ustanoveními tohoto nařízení o veřejných listinách a dohodách. Toto nařízení by nemělo umožňovat volný pohyb pouhých soukromých dohod. Umožněn by však měl být volný pohyb dohod, které nejsou ani rozhodnutím ani veřejnou listinou, ale byly zaregistrovány orgánem veřejné moci k tomu příslušným. Mezi takové veřejné orgány mohou patřit notáři provádějící registraci dohod, i když vykonávají svobodné povolání“.
- 59 Unijní normotvůrce tak v zájmu kontinuity jasně vyjádřil myšlenku, že dohody o rozvodu, které byly schváleny soudním nebo mimosoudním orgánem na základě přezkumu ve věci samé provedeného v souladu s vnitrostátními právními předpisy a postupy, jsou „rozhodnutími“ ve smyslu čl. 2 bodu 4 nařízení Brusel IIa a ustanovení nařízení Brusel IIb, která toto ustanovení nahrazují, a že právě tento přezkum ve věci samé odlišuje tato rozhodnutí od veřejných listin a dohod ve smyslu těchto nařízení.
- 60 Jestliže tedy příslušný mimosoudní orgán po přezkumu ve věci samé schválí dohodu o rozvodu, je tato dohoda uznána jako „rozhodnutí“ v souladu s článkem 21 nařízení Brusel IIa a článkem 30 nařízení Brusel IIb, zatímco jiné dohody o rozvodu, které mají závazný právní účinek v členském státě původu, jsou v souladu s článkem 46 nařízení Brusel IIa nebo článkem 65 nařízení Brusel IIb uznány jako veřejné listiny nebo dohody.
- 61 V tomto kontextu je třeba poukázat na to, že – jak Komise správně uvedla na jednání – z historie vzniku bodu 14 odůvodnění a článku 65 nařízení Brusel IIb vyplývá, že unijní normotvůrce přijetím tohoto nařízení nezamýšlel inovovat a zavést nová pravidla, ale pouze „vyjasnit“ zaprvé dosah pravidla již stanoveného v článku 46 nařízení Brusel IIa, a zadruhé kritérium, které umožňuje rozlišovat mezi pojmem „rozhodnutí“ na straně jedné a pojmy „veřejná listina“ a „dohoda stran“, tedy kritérium přezkumu ve věci samé.

- 62 Právě na základě těchto úvah je třeba určit, zda v projednávané věci je listina osvědčující rozvod, která byla vyhotovena matrikářem členského státu a obsahuje dohodu o rozvodu uzavřenou manžely a jimi potvrzenou před tímto matrikářem v souladu s podmínkami stanovenými vnitrostátní právní úpravou tohoto členského státu, pro účely použití čl. 21 odst. 1 nařízení Brusel IIa „rozhodnutím“ ve smyslu čl. 2 bodu 4 tohoto nařízení.
- 63 V tomto ohledu ze spisu, jež má Soudní dvůr k dispozici, vyplývá, že matrikář je v Itálii orgánem zřízeným zákonem, který je podle práva tohoto členského státu oprávněn rozhodnout o rozvodu právně závazným způsobem, když po přezkumu uskutečněném ve smyslu bodu 54 tohoto rozsudku osvědčí uzavření dohody o rozvodu vypracované manžely.
- 64 Podle článku 12 nařízení s mocí zákona č. 132/2014 totiž musí matrikář osobně a dvakrát v rozmezí nejméně 30 dnů získat prohlášení každého z manželů, čímž se ujistí o platnosti a svobodné a vědomé povaze jejich souhlasu s rozvodem.
- 65 Kromě toho v souladu s tímto ustanovením zkoumá matrikář obsah dohody o rozvodu z hlediska platných právních předpisů a ujistí se, že se tato dohoda týká pouze zrušení nebo ukončení občanskoprávních účinků manželství a netýká se převodu majetku, že manželé nemají nezletilé děti nebo zletilé děti s omezenou právní subjektivitou, s vážným zdravotním postižením nebo děti ekonomicky závislé, a že se tedy dohoda takových dětí netýká.
- 66 Z článku 12 nařízení s mocí zákona č. 132/2014 rovněž vyplývá, že matrikář není oprávněn rozhodnout o rozvodu, pokud není splněna jedna nebo více podmínek stanovených v tomto ustanovení, zejména má-li matrikář pochybnosti o svobodné a vědomé povaze souhlasu jednoho z manželů s rozvodem, pokud se dohoda týká převodu majetku nebo tehdy, mají-li manželé jiné než zletilé a hospodářsky nezávislé děti.
- 67 Vzhledem k předchozím úvahám je třeba na první otázku odpovědět tak, že čl. 2 bod 4 nařízení Brusel IIa musí být zejména pro účely použití čl. 21 odst. 1 tohoto nařízení vykládán v tom smyslu, že listina osvědčující rozvod, která byla vyhotovena matrikářem členského státu původu a obsahuje dohodu o rozvodu uzavřenou mezi manžely a jimi potvrzenou před tímto matrikářem v souladu s podmínkami stanovenými právní úpravou tohoto členského státu, je „rozhodnutím“ ve smyslu tohoto čl. 2 bodu 4.

K druhé otázce

- 68 Vzhledem k odpovědi poskytnuté na první otázku již není namístě odpovídat na druhou otázku.

K nákladům řízení

- 69 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

Článek 2 bod 4 nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000

musí být zejména pro účely použití čl. 21 odst. 1 tohoto nařízení vykládán v tom smyslu, že

listina osvědčující rozvod, která byla vyhotovena matrikářem členského státu původu a obsahuje dohodu o rozvodu uzavřenou mezi manžely a jimi potvrzenou před tímto matrikářem v souladu s podmínkami stanovenými právní úpravou tohoto členského státu, je „rozhodnutím“ ve smyslu tohoto čl. 2 bodu 4.

Podpisy.